

INFORMACIJA O POTREBI POTPISIVANJA

PROTOKOLA O MJERODAVNOM PRAVU ZA OBAVEZE IZDRŽAVANJA

Na 21. zasjedanju Haške konferencije o međunarodnom privatnom pravu, 23. februara 2007. godine u Hagu, usvojena je 38. Konvencija o međunarodnoj naplati potraživanja za izdržavanje djeteta i druge oblike izdržavanja porodice¹, kao i Protokol o mjerodavnom pravu za obaveze izdržavanja.

U godini stupanja na snagu Protokola (1. jula 2013.), njegove odredbe prenijete su u Zakon o međunarodnom privatnom pravu², međutim, Crna Gora još uvijek nije potpisnica ovog ugovora, što je konstatovano i u Izvještaju EK o Crnoj Gori za 2019. godinu. Takođe, u okviru obuke nosilaca pravosudnih funkcija o porodično–pravnim pitanjima i pravosudnoj saradnji u ovoj oblasti, koju je sprovela Karla Garlati, italijanski ekspert projekta EUROL II, 20-21. novembra 2018. godine, ukazano je na urgentnost potpisivanja i ratifikacije Protokola o mjerodavnom pravu za obaveze izdržavanja.

Do sada su Protokolu pristupile: Evropska unija (kroz nju su obavezane njene države članice), od evropskih država ratifikovala ga je Srbija i potpisala Ukrajina, ratifikovao ga je Brazil, a pristupio mu i Kazahstan.³ Depozitar Protokola je Ministarstvo vanjskih poslova Kraljevine Holandije.

Važnost Protokola ogleda se u tome što Uredba Savjeta (EZ) br. 4/2009 o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršenju sudskih odluka, kao i saradnji u stvarima koje se odnose na obavezu izdržavanja, u članu 15 predviđa da se mjerodavno pravo za obaveze izdržavanja utvrđuje u skladu s ovim protokolom.

Svrha Protokola je uvođenje jedinstvenih međunarodnih pravila za određivanje mjerodavnog prava koji se primjenjuje na obaveze izdržavanja. Obim obaveza izdržavanja predviđenih ovim Protokolom je širi od Konvencije iz 2007. godine, jer određuje mjerodavno pravo za

¹ U Crnoj Gori u primjeni od 1. januara 2017. godine

² čl. 90–98

³ Status na dan 17. jul 2019. godine - <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=133>

obaveze izdržavanja na osnovu bilo kog porodičnog odnosa. U njegov opseg spadaju obaveze izdržavanja koje proističu iz porodičnog odnosa, krvnog srodstva, braka ili tazbinskog srodstva, uključujući obaveze izdržavanja djeteta, bez obzira na bračni status njegovih roditelja. Iako je namjera da se ovim protokolom dopuni Konvencija o međunarodnoj naplati potraživanja za izdržavanje djeteta i druge oblike izdržavanja porodice iz 2007. godine, on je samostalan instrument i otvoren je za ratifikaciju i pristupanje bilo koje države, uključujući države koje nijesu članice ove konvencije. Protokol prati i univerzalna primjena, pa za razliku od Konvencije, koja se primjenjuje samo u odnosima između država ugovornica, on ima efekat erga omnes. To znači da će se njegova pravila primjenjivati u državi ugovornici Protokola, čak i ako je mjerodavno pravo države koja nije ugovornica.⁴

Za sprovođenje Protokola o mjerodavnom pravu za obaveze izdržavanja nijesu potrebna dodatna finansijska sredstva.

Prilog:

1. Protokol o mjerodavnom pravu za obaveze izdržavanja

PREDLOG ZAKLJUČAKA

1. Vlada Crne Gore, na sjednici od _____2019. godine, usvojila je Informaciju o potrebi potpisivanja Protokola o mjerodavnom pravu za obaveze izdržavanja.
2. Ovlašćuje se Vladimir Radulović, ambasador Crne Gore u Kraljevini Belgiji, akreditovan za Kraljevinu Holandiju, da u ime Vlade Crne Gore potpiše Protokol o mjerodavnom pravu za obaveze izdržavanja.

⁴ <https://assets.hcch.net/docs/9ce7186f-619c-47a3-a03f-6447663466c8.pdf>

Protokol o mjerodavnom pravu za obaveze izdržavanja

(zaključen 23. novembra 2007)

Države potpisnice ovog protokola,

Želeći da ustanove zajedničke odredbe o mjerodavnom pravu za obaveze izdržavanja,

Želeći da osavremene Hašku konvenciju od 24. oktobra 1956. o mjerodavnom pravu za obaveze izdržavanja djece i Hašku konvenciju od 2. oktobra 1973. o mjerodavnom pravu za obaveze izdržavanja,

Želeći da razviju opšta pravila o mjerodavnom pravu koja mogu dopuniti Hašku konvenciju od 23. novembra 2007. o međunarodnom ostvarivanju izdržavanja djece i drugih članova porodice,

Odlučile su da s tim ciljem zaključe Protokol i saglasile su se o sljedećim odredbama:

Član 1

Polje primjene

(1) Ovaj protokol određuje mjerodavno pravo za obaveze izdržavanja koje proističu iz porodičnih odnosa, krvnog srodstva, braka ili tazbinskog srodstva, uključujući obaveze izdržavanja djeteta, bez obzira na bračni status njegovih roditelja.

(2) Odluke donijete primjenom ovog protokola ne utiču na postojanje bilo kog odnosa iz stava (1) ovog člana.

Član 2

Univerzalna primjena

Ovaj protokol se primenjuje čak i ako je mjerodavno pravo države nečlanice.

Član 3

Opšte pravilo o mjerodavnom pravu

(1) Za obaveze izdržavanja mjerodavno je pravo države uobičajenog boravišta povjerioca, osim ukoliko ovaj protokol predviđa drugačije.

(2) U slučaju promjene uobičajenog boravišta povjerioca, primenjuje se pravo države novog uobičajenog boravišta od trenutka promjene.

Član 4

Posebna pravila u korist pojedinih povjerilaca

(1) Odredbe koje slijede primjenjuju se na obaveze izdržavanja:

a) roditelja prema djeci;

b) lica koja nisu roditelji prema licima mlađim od 21. godine, osim za obaveze koje proističu iz odnosa predviđenih članom 5 ovog protokola;

c) djece prema roditeljima.

(2) Pravo države suda primjenjuje se ako povjerilac ne može da ostvari izdržavanje od dužnika na osnovu prava predviđenog članom 3 ovog protokola.

(3) Bez obzira na član 3 ovog protokola, primjenjuje se pravo države suda ukoliko je povjerilac pokrenuo postupak pred nadležnim organom države uobičajenog boravišta

dužnika. Međutim, ako povjerilac ne može da ostvari izdržavanje od dužnika na osnovu prava države suda, mjerodavno je pravo uobičajenog boravišta povjerioca.

(4) Ukoliko povjerilac ne može da ostvari izdržavanje od dužnika na osnovu prava iz člana 3 ovog protokola i st. (2) i (3) ovog člana, mjerodavno je pravo njihovog zajedničkog državljanstva, ako ono postoji.

Član 5

Posebno pravilo za supružnike i bivše supružnike

Na obaveze izdržavanja između supružnika, razvedenih supružnika ili lica čiji je brak poništen ne primjenjuje se član 3, ukoliko se jedna od stranaka tome protivi i ako je pravo druge države, naročito države njihovog posljednjeg zajedničkog uobičajenog boravišta, u bližoj vezi sa brakom. U tom slučaju, mjerodavno je pravo te druge države.

Član 6

Posebna pravila o odbrani

Osim za obaveze izdržavanja djece zasnovane na roditeljsko-dječjem odnosu, kao i za one predviđene članom 5 ovog protokola, dužnik može osporiti zahtjev povjerioca ističući da takva obaveza ne postoji ni prema pravu države uobičajenog boravišta dužnika ni prema pravu države zajedničkog državljanstva stranaka, ukoliko ga one imaju.

Član 7

Izbor mjerodavnog prava za potrebe posebnog postupka (procesnopravni sporazum)

(1) Bez obzira na čl. 3 - 6 ovog protokola, samo za potrebe posebnog postupka koji se vodi u konkretnoj državi povjerilac i dužnik izdržavanja mogu izričito izabrati pravo te države kao mjerodavno za obavezu izdržavanja.

(2) Izbor učinjen prije pokretanja takvog postupka treba da bude sadržan u sporazumu u pisanom obliku ili zabilježen u bilo kom obliku čiji je sadržaj dostupan za kasniju upotrebu, potpisanom od strane obiju stranaka.

Član 8

Izbor mjerodavnog prava

(1) Bez obzira na čl. 3 - 6 ovog protokola, povjerilac i dužnik izdržavanja u svakom trenutku mogu izabrati kao mjerodavno jedno od sljedećih prava:

- a) pravo države čije državljanstvo ima jedna od stranaka u trenutku izbora;
- b) pravo države uobičajenog boravišta jedne od stranaka u trenutku izbora;
- c) pravo koje su stranke izabrale kao mjerodavno za svoje imovinske odnose, ili pravo koje je zaista primjenjeno na ove odnose;
- d) pravo koje su stranke izabrale kao mjerodavno za svoj razvod ili rastavu ili pravo koje je zaista primjenjeno na njihov razvod ili rastavu.

(2) Sporazum iz stava (1) ovog člana sastavlja se u pisanom obliku ili bilježi u bilo kom obliku čiji je sadržaj dostupan za kasniju upotrebu i potpisan od strane obiju stranaka.

(3) Stav (1) ovog člana ne primjenjuje se na obavezu izdržavanja lica mlađeg od 18 godina ili odraslog lica koje zbog umanjenja ili nedostatka ličnih sposobnosti nije u stanju da se stara o zaštiti svojih interesa.

(4) Bez obzira koje su pravo stranke izabrale u skladu sa stavom (1) ovog člana, za mogućnost odricanja povjerioca od prava na izdržavanje mjerodavno je pravo države uobičajenog boravišta povjerioca u trenutku izbora.

(5) Pravo koje su stranke izabrale se ne primjenjuje ako bi to dovelo do očigledno nepravinih ili nerazumnih posljedica po bilo koju od njih, osim ukoliko su u trenutku izbora bile potpuno obavještene i svjesne posljedica izbora.

Član 9

„Prebivalište” umjesto „državljanstva”

Za potrebe postupaka pokrenutih pred njenim nadležnim organima, država koja predviđa prebivalište kao tačku vezivanja za porodične odnose može obavjestiti Stalni biro Haške konferencije za međunarodno privatno pravo da riječ „državljanstvo” u čl. 4 i 6 ovog protokola zamjenjuje rečju „prebivalište” prema značenju koje ono ima u toj državi.

Član 10

Javnopравни organi

Pravo javnogpravnog organa na regres regulisano je mjerodavnim pravom za taj organ.

Član 11

Obim primjene mjerodavnog prava

Mjerodavno pravo za obaveze izdržavanja određuje, između ostalog:

- a) da li, u kom obimu i od kog lica povjerilac može tražiti izdržavanje;
- b) obim u kom povjerilac može tražiti izdržavanje za proteklo vrijeme;
- c) osnove za izračunavanje visine izdržavanja i indeksaciju;
- d) koje je lice ovlašćeno da podnese tužbu za izdržavanje, osim pitanja stranačke sposobnosti i zastupanja u postupcima;
- e) zastarjelost i rokove za podnošenje tužbe;
- f) obim dužnikove obaveze, ukoliko javnopravni organ ostvaruje pravo na regres.

Član 12

Isključenje „renvoi”

U smislu Protokola, riječ „pravo” označava pravo koje je na snazi u državi, uz isključenje njegovih kolizionih normi.

Član 13

Javni poredak

Primjena prava koje je mjerodavno na osnovu Protokola može biti odbijena samo u obimu u kome su njegova dejstva očigledno suprotna javnom poretku države suda.

Član 14

Određivanje visine izdržavanja

Prilikom određivanja visine izdržavanja, uzimaju se u obzir potrebe povjerioca i prihodi dužnika, kao i svaka naknada data povjeriocu umjesto periodičnih plaćanja izdržavanja, čak i ako mjerodavno pravo predviđa drugačije.

Član 15

Neprimjenjivanje Protokola na unutrašnje sukobe zakona

(1) Država ugovornica u kojoj se na obaveze izdržavanja primjenjuju različiti pravni sistemi ili grupe pravnih normi nije obavezna da primjenjuje pravila Protokola na sukobe koji se tiču samo tih različitih sistema ili grupe pravnih normi.

(2) Ovaj član se ne primjenjuje na regionalnu organizaciju za ekonomsku integraciju.

Član 16

Nejedinstveni pravni sistemi – teritorijalni sukob zakona

(1) U odnosu na države u kojima se na pitanja regulisana ovim protokolom u različitim teritorijalnim jedinicama primjenjuju dva ili više pravnih sistema ili grupe pravnih normi:

a) svako upućivanje na pravo države ukazuje, u konkretnom slučaju, na pravo koje je na snazi u određenoj teritorijalnoj jedinici;

b) svako upućivanje na nadležne ili javnopravne organe te države ukazuje, u konkretnom slučaju, na nadležne ili javnopravne organe ovlašćene da djeluju u određenoj teritorijalnoj jedinici;

c) svako upućivanje na uobičajeno boravište u toj državi ukazuje, u konkretnom slučaju, na uobičajeno boravište u određenoj teritorijalnoj jedinici;

d) svako upućivanje na državu zajedničkog državljanstva dva lica ukazuje, u konkretnom slučaju, na teritorijalnu jedinicu određenu normama te države ili, ako odgovarajućih normi nema, na teritorijalnu jedinicu sa kojom je obaveza izdržavanja u najbližoj vezi;

e) svako upućivanje na državu čije je jedno lice državljanin ukazuje, u konkretnom slučaju, na teritorijalnu jedinicu određenu pravom te države ili, ako odgovarajućih normi nema, na teritorijalnu jedinicu sa kojom je lice u najbližoj vezi.

(2) Za određivanje mjerodavnog prava na osnovu Protokola u odnosu na državu koja se sastoji iz dvije ili više teritorijalnih jedinica od kojih svaka ima sopstveni pravni sistem ili grupe pravnih normi u pogledu materije regulisane ovim protokolom, primjenjuju se sljedeća pravila:

a) ako u toj državi postoje važeće norme koje određuju teritorijalnu jedinicu čije je pravo mjerodavno, primjenjuje se pravo te jedinice;

b) ako takvih normi nema, primjenjuje se pravo teritorijalne jedinice koje određuje stav (1).

(3) Ovaj član se ne primjenjuje na regionalnu organizaciju za ekonomsku integraciju.

Član 17

Nejedinstveni pravni sistemi – interpersonalni sukobi

Za određivanje mjerodavnog prava na osnovu Protokola u odnosu na državu koja primjenjuje dva ili više pravnih sistema ili grupe pravnih normi na različite kategorije lica u pogledu pitanja regulisanih ovim protokolom, svako upućivanje na pravo takve države ukazuje na pravni sistem određen normama koje važe u toj državi.

Član 18

Koordinacija sa prethodnim haškim konvencijama o izdržavanju

U odnosima država ugovornica, ovaj protokol zamjenjuje Hašku konvenciju od 2. oktobra 1973. o mjerodavnom pravu za obaveze izdržavanja i Hašku konvenciju od 24. oktobra 1956. o mjerodavnom pravu za obaveze izdržavanja djece.

Član 19

Koordinacija sa drugim instrumentima

(1) Ovaj protokol ne utiče na druge međunarodne akte koje su države ugovornice zaključile ili će zaključiti i koji sadrže odredbe o materiji regulisanoj Protokolom, osim ukoliko su države ugovornice dale drugačiju izjavu u takvim aktima.

(2) Odredba stava (1) ovog člana primjenjuje se i na jednoobrazna pravila država koja su zasnovana na posebnim vezama, posebno onim regionalne prirode.

Član 20.

Jednoobrazno tumačenje

Prilikom tumačenja ovog protokola, treba voditi računa o njegovom međunarodnom karakteru i potrebi promovisanja jednoobraznosti njegove primjene.

Član 21

Ispitivanje praktične primjene Protokola

(1) Generalni sekretar Haške konferencije za međunarodno privatno pravo saziva, kada je neophodno, Specijalnu komisiju radi ispitivanja praktične primjene Protokola.

(2) S tim ciljem, države članice sarađuju sa Stalnim biroom Haške konferencije za međunarodno privatno pravo u prikupljanju sudske prakse koja se odnosi na primjenu Protokola.

Član 22

Prelazne odredbe

Ovaj protokol se ne primjenjuje na izdržavanje zatraženo u državi članici za period prije njegovog stupanja na snagu u toj državi.

Član 23

Potpisivanje, ratifikacija i pristupanje

(1) Ovaj protokol je otvoren za potpisivanje u odnosu na sve države.

(2) Ovaj protokol je predmet ratifikacije, prihvatanja ili odobrenja država članica.

(3) Svaka država može pristupiti ovom protokolu.

(4) Instrumenti o ratifikaciji, prihvatanju, odobrenju ili pristupanju biće deponovani kod Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Holandije, kao depozitara Protokola.

Član 24

Regionalne organizacije za ekonomsku integraciju

(1) Regionalna organizacija za ekonomsku integraciju koju su osnovale samo suverene države i koja je nadležna za dio ili za cjelokupnu materiju regulisanu Protokolom može, takođe, potpisati, prihvatiti, odobriti ili pristupiti Protokolu. U tom slučaju, regionalna organizacija za ekonomsku integraciju imaće, u mjeri u kojoj je nadležna za materiju regulisanu Protokolom, ista prava i obaveze kao i država članica.

(2) U trenutku potpisivanja, prihvatanja, odobrenja ili pristupanja, regionalna organizacija za ekonomsku integraciju obavještava pismenim putem depozitara o materiji regulisanoj Protokolom, povodom koje su države članice te organizacije prenijele svoje nadležnosti na organizaciju. Organizacija odmah obavještava pismenim putem depozitara o svakoj promjeni prenijete nadležnosti, precizirane posljednjim obavještenjem, koje je dato u skladu sa ovim stavom.

(3) U trenutku potpisivanja, prihvatanja, odobrenja ili pristupanja, regionalna organizacija za ekonomsku integraciju može izjaviti, u skladu sa članom 28, da je ona nadležna za cjelokupnu materiju regulisanu ovim protokolom i da će njene države članice, koje su u ovoj oblasti prenijele svoju nadležnost na regionalnu organizaciju za ekonomsku integraciju, biti obavezane Protokolom na osnovu potpisivanja, prihvatanja, odobrenja ili pristupanja Organizacije.

(4) S ciljem stupanja na snagu Protokola, svaki instrument koji je regionalna organizacija za ekonomsku integraciju deponovala uzima se u obzir samo ukoliko je regionalna organizacija za ekonomsku integraciju dala izjavu u skladu sa stavom (3) ovog člana.

(5) Svako upućivanje Protokola na „državu članicu” ili na „državu” primjenjuje se, u konkretnom slučaju, podjednako i na regionalnu organizaciju za ekonomsku integraciju koja je njegova članica. Ako je regionalna organizacija za ekonomsku integraciju dala izjavu u skladu sa stavom (3) ovog člana, svako upućivanje Protokola na „državu članicu” ili na „državu” primjenjuje se, u konkretnom slučaju, podjednako na države članice organizacije.

Član 25

Stupanje na snagu

(1) Protokol će stupiti na snagu prvog dana mjeseca koji slijedi poslije isteka roka od tri mjeseca nakon deponovanja drugog instrumenta o ratifikaciji, prihvatanju, odobrenju ili pristupanju, predviđenog članom 23. ovog protokola.

(2) Nakon toga, Protokol će stupiti na snagu:

a) za svaku državu regionalne organizacije za ekonomsku integraciju koja, u smislu člana 24 ovog protokola, naknadno ratifikuje, prihvati, odobri ili pristupi Protokolu, prvog dana mjeseca koji slijedi poslije isteka roka od tri mjeseca nakon deponovanja njenog instrumenta o ratifikaciji, prihvatanju, odobrenju ili pristupanju;

b) za teritorijalne jedinice na koje je proširena primjena Protokola u skladu sa članom 26 ovog protokola, prvog dana mjeseca koji slijedi poslije isteka roka od tri mjeseca nakon prijema obavještenja predviđenog tim članom.

Član 26

Izjave koje se odnose na nejedinstvene pravne sisteme

(1) U skladu sa članom 28 ovog protokola, država sastavljena iz dvije ili više teritorijalnih jedinica koje primjenjuju različita prava u materiji regulisanoj ovim protokolom može, u trenutku potpisivanja, ratifikacije, prihvatanja, odobrenja ili pristupanja, izjaviti da se Protokol primjenjuje na sve njene teritorijalne jedinice ili na samo jednu od njih i moći će tu izjavu u svakom trenutku da izmjeni davanjem nove.

(2) O izjavama iz stava (1) ovog člana biće obavješten depozitar i u njima će izričito biti označene teritorijalne jedinice na koje se Protokol primjenjuje.

(3) Ako država ne da izjavu u skladu sa ovim članom, Protokol se primjenjuje na cjelokupnu teritoriju te države.

(4) Ovaj član se ne primjenjuje na regionalnu organizaciju za ekonomsku integraciju.

Član 27

Rezerve

Nije dopuštena ni jedna rezerva na ovaj protokol.

Član 28

Izjave

(1) Izjave predviđene članom 24 stav (3) i članom 26 stav (1) ovog protokola mogu biti date u trenutku potpisivanja, ratifikacije, prihvatanja, odobrenja ili pristupanja ili naknadno i mogu biti izmjenjene ili povučene u svakom trenutku.

(2) Izjave, njihove izmjene ili povlačenja dostavljaju se depozitaru.

(3) Izjava data u trenutku potpisivanja, ratifikacije, prihvatanja, odobrenja ili pristupanja proizvešće dejstvo u trenutku stupanja na snagu ovog protokola za zainteresovanu državu.

(4) Izjava data naknadno, kao i izmjena ili povlačenje izjave proizvešće dejstvo prvog dana mjeseca koji slijedi poslije isteka roka od tri mjeseca nakon datuma prijema obavještenja od strane depozitara.

Član 29

Otkazivanja

(1) Svaka država članica moći će da otkáže ovaj protokol pismenim obavještenjem depozitaru. Izjava će moći da se ograniči na pojedine teritorijalne jedinice države sa nejedinstvenim pravnim poretkom na koji se Protokol primjenjuje.

(2) Otkazivanje će proizvesti dejstvo prvog dana mjeseca koji slijedi poslije isteka roka od 12 mjeseci nakon datuma prijema obavještenja od strane depozitara. Ukoliko je u obavještenju predviđen duži period za nastupanje dejstva, otkazivanje će nakon dana prijema obavještenja od strane depozitara proizvesti dejstvo istekom tog dužeg roka.

Član 30

Obavješćavanje

Depozitar će obavjestiti članice Haške konferencije za međunarodno privatno pravo, kao i druge države i regionalne organizacije za ekonomsku integraciju koje su potpisale, ratifikovale, prihvatile, odobrile ili pristupile, u skladu sa čl. 23 i 24 ovog protokola, o sljedećem:

a) potpisima i ratifikacijama, prihvatanjima, odobrenjima i pristupanjima predviđenim čl. 23 i 24 ovog protokola;

b) datumu stupanja na snagu ovog protokola u skladu sa članom 25 ovog protokola;

c) izjavama predviđenim članom 24 stav (3) i članom 26 stav (1) ovog protokola;

d) otkazivanjima predviđenim članom 29 ovog protokola.

Kao potvrdu, dolje potpisani, kao propisno ovlašćeni, potpisali su ovaj protokol.

Sačinjeno u Hagu, 23. novembra 2007. godine, na engleskom i francuskom jeziku, pri čemu su oba teksta podjednako vjerodostojna u jednom prepisu koji će biti deponovan u arhivama Vlade Kraljevine Holandije i čija će ovjerena kopija biti dostavljena diplomatskim putem svakoj državi koja je bila članica Haške konferencije za međunarodno privatno pravo u vrijeme održavanja njenog dvadeset i prvog zasjedanja, kao i svakoj drugoj državi koja je učestvovala na ovom zasjedanju.